Sağlıklı Birey, Güçlü Devlet

Cumhuriyet nasıl bir tabloyla karşılaştı?

- Art arda gelen **savaşlar, göçler** ve ekonomik yetersizlikler halkı yoksullaştırdı, hastalıkları artırıp yaydı.
- **Verem, sıtma, frengi, çiçek, veba** gibi bulaşıcı ve salgın hastalıklar çok sayıda insanın ölümüne yol açtı.
- Hastane, hekim ve sağlık personeli çok azdı; özellikle köyler sağlık hizmetinden yoksundu.
- Para kaynağı yetersizdi, ilaç üretilemiyordu; sağlıkta **dışa bağımlılık** vardı.

BUNU UNUTMA

Salgın hastalık: Kısa sürede çok sayıda insana bulaşarak yayılan hastalık.
Hıfzıssıhha: Sağlığı koruma.

Atatürk'ün sağlıkta hedefleri

Atatürk'e göre sağlık politikasının amacı; milletin sağlığını korumak ve güçlendirmek, **ölümleri azaltmak, nüfusu artırmak**, bulaşıcı ve salgın hastalıkları etkisiz hâle getirmek, böylece **dinç ve çalışmaya yetenekli** nesiller yetiştirmekti. Siyaset, ekonomi ve eğitimde kalkınma ancak **sağlıklı insan gücüyle** mümkündü. Bu yüzden salgınlara karşı yürütülen mücadele, cephede düşmana karşı verilen mücadeleden **daha az önemli sayılmadı**. Bu hedefler doğrultusunda sağlık ve sosyal yardım işleri **devlet bünyesinde** toplanarak ülke geneline yaygınlaştırıldı.

Köyde aşı günü (temsilî)

Sağlık bir devlet görevidir

Sağlıklı bir toplum ancak sağlıklı bireylerden oluşur. Bir devletin gelişmişliği, **sağlık ve sosyal güvenlik** alanında uyguladığı politikalarla ölçülür. Atatürk de bu nedenle sağlığı kişilere bırakılacak bir iş değil, **devletin temel görevi** saydı ve sağlık hizmetlerinin çağdaş bir düzene kavuşmasını istedi. Hastalıkların yol açtığı yıkımı önlemek ve hastaları tedavi etmek artık **devletin sorumluluğundaydı**.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Sağlık hizmetlerinin devlet eliyle ve herkese ulaştırılması **sosyal devlet** anlayışının, dolayısıyla **halkçılık** ilkesinin gereğidir.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (1920)

TBMM açıldıktan hemen sonra, **1920'de** sağlık ve sosyal yardım işlerini yürütmek için **Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti** kuruldu. Böylece sağlık işleri **devlet bünyesinde** toplandı. Cumhuriyet'in ilk sağlık bakanı **Dr. Refik Saydam'ın** öncülüğünde bir program hazırlandı ve sağlık hizmetleri bütün yurda yayıldı.

Bir benzetme

Bir futbol takımının oyuncularının yarısı hastaysa en iyi taktik bile maçı kazandırmaz. Ülkeler de böyledir: Tarlada, fabrikada, okulda çalışacak insanlar sağlıklı değilse kalkınma planları kâğıt üzerinde kalır. Cumhuriyet'in sağlığa bu kadar önem vermesinin nedeni budur.

Hastalıklara Karşı Seferberlik

Yıl	Sağlık alanındaki gelişme
1920	Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı) kuruldu.
1923	**Dr. Behçet Uz** öncülüğünde İzmir ve Balıkesir'de **veremle mücadele cemiyetleri** kuruldu. Sivil girişimle başlayan bu mücadele zamanla devletin temel sağlık politikalarından biri oldu.
1924	İstanbul'da **sanatoryum** açıldı.
1925	İzmir'de veremle mücadele için ilk **dispanser** açıldı.
1926	**Sıtma Enstitüsü** kuruldu.
1927	İstanbul'da Veremle Mücadele Cemiyeti kuruldu. Çıkarılan kanunla her türlü **ilacın temini ve denetimi devlet kontrolüne** alındı.
1928	Aşı ve serum üretmek için **Hıfzıssıhha Müessesesi** kuruldu.
1930	**Umumi Hıfzıssıhha Kanunu** çıkarıldı: Halkın sağlığını ve yaşamını korumak **devletin görevi** sayıldı; Hıfzıssıhha Enstitüsünün şubeleri açıldı.
1935	Hilal-i Ahmer Cemiyetine Atatürk'ün teklifiyle **Kızılay** adı verildi.
1937	**Behçet hastalığı** Türk doktor **Hulusi Behçet** tarafından ilk kez tanımlandı.

Hizmet köylere kadar ulaştı

- İllerde **sağlık müdürlükleri**, ilçelerde **hükûmet tabiplikleri** kuruldu.
- Büyük şehirlerde **Numune Hastaneleri**, ayrıca **doğum ve çocuk bakımevleri** açıldı; Anadolu'nun birçok şehrine hastane yapıldı.
- Sağlığı köylere götürmek için **seyyar (gezici) hekimlik** ve seyyar tedavi teşkilatı kuruldu.
- Tıp fakülteleri ve **sağlık meslek liseleri** açılarak hekim ve yardımcı personel sayısı artırıldı.
- Hekimlerin çalışma şartları ve ücretleri iyileştirildi, hekimlere **zorunlu hizmet** getirildi.
- Bulaşıcı ve salgın hastalıklarla mücadele için **dispanserler, sanatoryumlar** ve seyyar tedavi teşkilatı kuruldu.
- **Aşı kampanyalarıyla** hastalıklar ortaya çıkmadan önlenmeye çalışıldı; yatağa bağımlı hastalara evde ücretsiz bakım verildi.

DİKKAT!

Sağlık Bakanlığı **Cumhuriyet'ten önce**, 1920'de TBMM döneminde kuruldu. Sağlık, yeni devletin daha savaş yıllarında bile ihmal etmediği bir alandı.

Kavram kutusu

Dispanser: Bulaşıcı hastalıkları tespit edip ayakta tedavi eden sağlık kuruluşu. **Sanatoryum:** Verem gibi uzun süren hastalıkların tedavi edildiği hastane. **Seyyar:** Gezici. **Numune hastanesi:** Örnek olacak büyük devlet hastanesi.

Sağlık ve ilkeler

Sağlığın ayrım yapılmadan herkese götürülmesi **halkçılık**; ilacın devlet denetimine alınması ve devlet hastaneleri **devletçilik**; aşı ve serumun millî imkânlarla üretilmesi **milliyetçilik**; bilimsel kurumlar ve araştırma ise **inkılapçılık** anlayışıyla ilişkilidir.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1930), halkın sağlığını korumayı yasayla **devletin görevi** hâline getirdi.

Neden–sonuç zinciri

Savaşlar ve yoksulluk → salgın hastalıklar ve nüfus kaybı → üretim için sağlıklı insan gücüne ihtiyaç → sağlığın devlet görevi sayılması → bakanlık, hastaneler, aşı-serum üretimi → ölümlerin azalması ve nüfusun artması

Aşı, Serum ve Kızılay

Hıfzıssıhha Müessesesi

1928'de Refik Saydam'ın öncülüğünde kuruldu. Kuruluş amacı ülkenin **aşı ve serum** ihtiyacını millî imkânlarla karşılamaktı. Asıl görevi halk sağlığını korumak ve geliştirmek için **araştırma yapmaktı**. Burada dışarıya bağımlı kalmadan ülkeye yetecek kadar **çiçek aşısı, kuduz aşısı ve serum** üretildi. 1930'daki Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile bulaşıcı hastalıklarla mücadelede görevleri genişledi.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Aşı ve serumun yurt içinde üretilmesi sağlıkta **dışa bağımlılığı** azalttı. Bu, **tam bağımsızlık** anlayışının sağlık alanındaki yansımasıdır.

Kızılay gönüllüleri yardımda (temsilî)

Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a

1868 Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti
1877 Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti
1923 Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti
1935 Türkiye Kızılay Cemiyeti (adı **Atatürk'ün** teklifiyle verildi)
1947 Türkiye Kızılay Derneği
Bugün: Türk Kızılay

Kızılay ne yapar?

Kuruluş amacı, cephede yaralanan ya da hastalanan askerlere **kim olduklarına bakmadan** yardım etmekti. Türkiye'nin girdiği her savaşta yaralı askerlerin tedavisinde görev aldı; savaştan zarar gören sivillere de el uzattı. Günümüzde deprem ve sel gibi **afetlerde** ya da savaş bölgelerinde insanların yiyecek, giyecek, barınak ve sağlık ihtiyacını karşılamaya çalışır; ülkemizde ve dünyada yardım faaliyetlerini sürdürür.

ÖNEMLİ

Tabloya göre 1923-1940 arasında hastane sayısı **iki katından fazla**, doktor sayısı **dört katından fazla** arttı; doktor başına düşen insan sayısı ise azaldı.

Yıl	Hastane sayısı	Doktor sayısı	Doktor başına düşen insan
1923	86	554	19.860
1925	167	728	16.480
1930	176	1.182	12.200
1935	182	1.625	9.270
1940	198	2.387	7.420

Notlarım

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Sağlık Bakanlığı, Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulmuştur.
☐ 2. Hilal-i Ahmer Cemiyetine Kızılay adını Atatürk vermiştir.
☐ 3. Seyyar hekimlik, sağlık hizmetini köylere ulaştırmak için başlatıldı.
☐ 4. 1927'deki kanunla ilaç temini ve denetimi tamamen serbest bırakıldı.
☐ 5. Hıfzıssıhha Müessesesi aşı ve serum üretmek için kuruldu.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Refik Saydam	☐	Aşı ve serum üreten kurum
B) Behçet Uz	☐	Adını Atatürk'ün verdiği yardım kurumu
C) Hulusi Behçet	☐	Cumhuriyet'in ilk sağlık bakanı
D) Hıfzıssıhha	☐	İzmir'de veremle mücadelenin öncüsü
E) Kızılay	☐	1937'de bir hastalığı ilk kez tanımlayan hekim

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **Sıtma** **Hıfzıssıhha** **1920** **seyyar**

1. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ..... yılında kuruldu.
2. Sağlığı köylere götürmek için ..... hekimlik başlatıldı.
3. 1926 yılında ..... Enstitüsü kuruldu.
4. 1930'da Umumi ..... Kanunu çıkarıldı.

D. Bilgimi yazıyorum

1. Cumhuriyetin ilk yıllarında yaygın olan iki salgın hastalığı yazınız.

2. Atatürk sağlık hizmetlerini neden devletin temel görevi olarak görmüştür?

3. Hıfzıssıhha Müessesesinin kuruluş amacı nedir?

4. Aşı ve serumun yurt içinde üretilmesinin ülkeye katkısı nedir?

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!